

УДК (338.24:33.025.12(477):330.342.146(045))
Зиза О. О.,
канд. екон. наук,

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: 77zuzuka@mail.ru

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОБРОБУТ В УКРАЇНІ

UDC (338.24:33.025.12(477):330.342.146(045))
Zyza O. O.,
Candidate of Economic Sciences,

Donetsk National University
of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: 77zuzuka@mail.ru

STATE REGULATION AND NATIONAL WELFARE IN UKRAINE

Мета. *Визначити різницю між економічним і національним добробутом. Дослідити як застосування окремих інструментів державного регулювання економіки впливають на вітчизняний національний добробут.*

Методи. *У процесі дослідження використано метод спостереження для виявлення елементів державного втручання у вітчизняні галузеві структури. Аналіз і синтез використано при виявленні наслідків застосування субсидування гірничо-металургійної галузі. У процесі дослідження окремого виду державного регулювання і зосередження на його особливостях використано метод наукових абстракцій. Метод дедукції дозволив встановити існування національного добробуту у межах суспільного.*

Результати. *Виявлено, що застосування субсидій у регулюванні гірничо-металургійної галузі в Україні мало ряд позитивних і негативних наслідків. Визначено, що до негативних відносяться безповоротні втрати в рамках національного добробуту. Доведено, що державне регулювання економіки України недосконале, та існує ряд інших причин, що негативно діють на добробут країни. Встановлено, що необхідно формувати політичну, економічну та соціальну свідомість і стимулювати виконання усіма членами суспільства певних ментальних правил.*

Ключові слова: *національний добробут, субсидії, державне регулювання, галузь.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки і суспільства національний добробут посідає особливе місце. А основним інструментом його реалізації є державне регулювання економіки. Проблемам досягнення суспільного, а також економічного та національного добробуту присвячено велику кількість праць, і більшість вчених переконані, що без поміркованого втручання держави досягнення його неможливе, а для вітчизняної економіки особливо. Тому необхідно дослідити, як застосування окремих його інструментів впливають на національний добробут у вітчизняній економіці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам досягнення суспільного, а також економічного та національного добробуту присвячено велику кількість праць. Так, значний внесок у даному напрямі зробили такі зарубіжні вчені: Пігу А., Парето В., Вальрас Л., Штейн Л., Вагнер А., Геллер Г., Блек Д., Ерроу К., Б'юкенен Дж., Таллок Г., Гелбрейт Дж., Мюрдаль Г. А., а також вітчизняні вчені:

Длугопольський О. В., Кузьменко В. П., Шевчук Ж. Питанням державного регулювання присвячені праці Савельєва Є. В., Куриляк В. Є., Легейди Н., Мініна Л. В., Воронцова С. Б., Селецького П., Шепетько Р. І. Однак вищезазначені вчені не розглядали їхній вплив на національний добробут крізь призму державного регулювання галузей виробництва.

Мета статті. Дослідити вплив державного регулювання економіки на національний добробут.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою регулювання національної економіки має бути досягнення добробуту в країні. Як зазначає Длугопольський О. В. в українській економічній думці добробут розглядають як «сукупність умов життєдіяльності людини (населення), які створюються під час виробництва, розподілу, обміну, споживання, формують ієрархію потреб та визначають їх задоволення» [1].

У світовій економічній думці питання добробуту розглядають не тільки як поєднання економічних і соціальних чинників, а й «...організаційних, правових, морально – етичних та політичних відносин» [2].

Існує декілька різновидів добробуту. Виокремлюють, переважно, суспільний та економічний. Ці два поняття неідентичні, адже економічний добробут, на думку автора даного поняття Пігу А., – це частина загального добробуту, що може бути виміряна грошима. Водночас, як суспільний добробут – це сума добробуту окремих індивідів [3].

Суспільний добробут ширше поняття, аніж економічний, адже він містить у своєму складі економічний і національний. Національний добробут є основою економічного розвитку, вимірюється показниками економічного зростання, величиною доходів, рівнем безробіття та інфляції [4]. Крім того, він вимірюється також і витратами на розвиток інновацій, людського капіталу тощо.

За неокласичною теорією основою економічного зростання, а значить, зростання добробуту є рівновага в економіці (В. Парето, Л. Вальрас та ін.). Її порушення особливо через втручання держави веде до втрат надлишків виробника і споживача. А також і до безповоротних втрат для економіки і, як наслідок, суспільства.

У теоріях соціальної держави Штейна Л., Вагнера А., Геллера Г. і держави добробуту Гелбрейта Дж., Мюрдала Г. діяльність держави має бути спрямована на підвищення суспільного добробуту. Проте втручання держави має бути поміркованим, тобто містити і заходи державного регулювання, стимулювання конкуренції, заходи розвитку особистої ініціативи громадян щодо зростання суспільного добробуту [4].

Теорія суспільного вибору, яка є продовженням економічної теорії добробуту, та її автори Блек Д., Ерроу К., Б'юкенен Д. та Таллок Г. у своїх дослідженнях поєднали дію ринкових механізмів з процедурами прийняття політичних рішень. Вчені висунули «гіпотезу про політичні рішення, які формуються за принципом максимального зиску для самих політиків, який відповідає їхнім політичним та економічним інтересам» і таким чином впливають на національний добробут. Якщо підприємства необхідно розглядати як такі, що «націлені на максимальний прибуток», то політиків варто розглядати як «націлених на максимум голосів», а державну владу – «націлену на максимальне зростання своїх розмірів та впливу» [5].

Отже, розглянемо, які наслідки державне регулювання галузей економіки має для національного добробуту як елементу суспільного. Як відомо, одним з найважливіших інструментів державного регулювання економіки є державна підтримка галузей. Уже на початку становлення засад ринкової економіки в Україні були розроблені різними урядовими відомствами програми розвитку відповідних

галузей, серед яких програми науково-технічного прогресу, розвитку гірничо-металургійного комплексу, машинобудування, залучення іноземних інвестицій, проте вони мали незначний ступінь реалізації, так як не базувалися на маркетингових дослідженнях, знаннях вітчизняного та закордонних ринків, а лише відображали відомчі інтереси своїх розробників, тому зводилися до єдиної національної програми структурного повороту економіки країни і не забезпечували її інтересів в інтеграції у світову економіку [6].

Реалізація державних програм розвитку галузей здійснюється через пільги в оподаткуванні, субсидії і дотації, пільгове кредитування та інші методи. Кожен з них по-різному впливає і на формування структури галузі, отже, і ринку.

Розглянемо вплив субсидій на формування національного добробуту в Україні. Варто зазначити те, що субсидії – це допомога, що надається підприємствам на покриття збитків, зумовлених незалежними від них причинами. Розрізняють прямі та непрямі субсидії.

Прямі субсидії скеровано на фінансування капіталовкладень у галузі, розвиток яких необхідний для економіки в цілому, на фундаментальні дослідження, перепідготовку кадрів, підтримку військово-промислового комплексу тощо. Непряме субсидування здійснюється, здебільшого, шляхом податкової та кредитної політики.

Найпоширенішим методом прямого субсидування в Україні нині є податковий кредит – відстрочка сплати податку на доходи, що надається підприємству податковою інспекцією на умовах зворотності, строковості, відплатності, за наявності згоди фінансового органу, який контролює виконання бюджету.

Як відомо, субсидії для підприємств передбачають фінансування з бюджету поточних витрат, податкові пільги. Тим самим відбувається державний контроль над цінами, встановлення адміністративних та ринкових обмежень щодо входу на ринок, бюджетне фінансування інвестицій, заходи митного захисту та інші заходи щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності тощо. Ці наслідки мають переважно негативний характер для формування ринкових структур. Так, можливість повернення витрат та їх суттєве зменшення за рахунок держави може призвести до збільшення кількості підприємств у галузі, на ринку. Водночас серед підприємств, яких приваблює вхід у галузь чи на ринок через введення державою дотацій чи субсидій, переважають слабкі та неприбуткові.

В Україні субсидуються переважно підприємства вугільної промисловості та всього паливно-енергетичного комплексу, а також підприємства сільського господарства, будівництва та транспорту. Розглянемо особливості державної підтримки галузей в Україні на прикладі гірничо-металургійного комплексу у 1999–2001 роках. Варто зазначити, що згідно з групуванням галузей (ринків) економіки України, відповідно до потенційних умов конкуренції, структура галузей даного комплексу визначається як олігополія з однорідною продукцією. Гірничо-металургійний комплекс економіки України протягом усього існування незалежної України підтримувався державою.

На початку 1990-х років підприємствам галузі надавалися податкові субсидії у вигляді індивідуальних податкових пільг і кредитів під гарантії уряду. З середини 1990-х років і до 1999 року дозволялася і використовувалася заборгованість перед бюджетом та позабюджетними фондами, кредиторська заборгованість та бартерні операції. А у другій половині 1999 року підприємствам гірничо-металургійного комплексу було надано державну підтримку у вигляді пільг у рамках запровадженого на період 1999–2001 років економічного експерименту [7, с. 263].

Державна підтримка саме цієї галузі економіки мала місце з декількох причин [7]: велика залежність української економіки від розвитку важкої промисловості; сильне галузеве лобі з числа керівників підприємств тощо, що мають вплив на урядові та парламентські рішення; реалізація соціального захисту населення, адже на металургійних підприємствах та підприємствах інших галузей, продукція яких використовується у виробництві чорних металів, має місце висока зайнятість населення; держава володіє акціями майже усіх заводів галузі.

Згідно із статтею 2 Закону України «Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України» від 17.07.1999 р. № 934 XIV підприємствам гірничо-металургійного комплексу, які брали участь в економічному експерименті, списувалися пеня і штрафи, нараховані за несвоєчасну сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів і не внесені до бюджету станом на 1 липня 1999 року, списувалися. А також на період проведення економічного експерименту пеня за несвоєчасну сплату зазначених платежів нараховувалася в розмірі 50 відсотків ставок від дійсної ставки. Крім того, вони отримували такі податкові пільги:

- збір до державного інноваційного фонду в розмірі 50 відсотків від дійсної ставки, звільнення від сплати зборів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування;

- кошти від збору за забруднення навколишнього природного середовища розподілялося між місцевими (сільськими, селищними, міськими), обласними та республіканським автономної республіки Крим, а також державним фондами охорони навколишнього природного середовища у співвідношенні відповідно по 10 відсотків, а 70 відсотків використовувалося цими підприємствами на виконання природоохоронних заходів;

- ставка оподаткування прибутку встановлювалася в розмірі 30 відсотків дійсної ставки, а різниця у надходженні коштів, що утворилася від зміни ставки, спрямовано на поповнення обігових коштів підприємств. До 2001 року підприємства-учасники цього експерименту платили податок на прибуток у розмірі 9 %, а з 2001 року – 15%;

- надання відстрочки зі сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів у межах їх компетенції на строк до 36 місяців із застосуванням нульової ставки плати за користування податковим кредитом. Результати даного експерименту наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Україна: результати економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України, на березень 2001 року

Економічні показники	Результативність (наслідки)
Чистий прибуток від реалізації	Зріс на 57,2%
Обсяг експорту	Зріс у 1,9 рази
Рентабельність реалізованої продукції	26,3%
Бартерні операції	Зменшилися з 36,1% 1999 р. до 11,1% 2000 р.
Платежі до бюджету усіх рівнів	Зросли на 48,2%
Відрахування до Пенсійного фонду	Зросли на 52,2%
Заборгованість із заробітної плати	Знизилася більше, ніж у 2 рази
Витрати на вдосконалення	Зросли на 25,4%

Продовження таблиці 1

Дефіцит обігових коштів	Зменшився з 3452 млн грн на 01.01.2000 р. до 596 млн грн на 01.01.2001 р.
-------------------------	---

Примітка. Розроблено автором на основі власних досліджень.

З огляду на результати експерименту, наведених в таблиці 1, можна визначити, що операції з виробництва чорних металів стали прозорішими, зменшилася кількість посередників. Проте окремі підприємства не проводили вчасні розрахунки з бюджетом, не направляли кошти, вивільненні внаслідок зниження податкової ставки, на поповнення обігових коштів [7, с. 266–267]. Згідно з проведеними Легейдою Н. дослідженнями, в результаті надання субсидій, в даній галузі виникли безповоротні втрати у добробуті у проміжку 0,0813,67 млн доларів США, залежно від рівня еластичності [7, с. 268]. Отже, субсидія призводить до зменшення національного добробуту. Це підтверджує, що субсидування спричинює викривлення ситуації на ринку.

Додатковою негативною стороною надання субсидій та різноманітних пільг державою стали патерналістські настрої з боку державних підприємств. Це не дивно, зважаючи на те, що протягом 2000 року 16–18% державних і тільки 4–6% недержавних підприємств отримували субсидії. Але зв'язок субсидій з економічною поведінкою підприємств виявився значущим тільки для недержавного сектору: доступ до субсидій істотно гальмує як активну, так й інвестиційну реструктуризацію підприємств, що доводить негативну залежність від субсидування. До того ж, серед підприємств, що отримують прямі чи приховані субсидії, не спостерігається залежності інвестування від показників ділової культури – бізнес-планування та маркетингу, тобто ці підприємства недержавного сектору виглядають гірше навіть за державні.

Таким чином, постачання додаткових ресурсів через субсидування (відкрите чи приховане) не сприяє реструктуризації, а навпаки, дозволяє підприємствам відтягувати її. Крім того, у недержавному секторі державна підтримка сильно пов'язана з патерналізмом [8].

Також спостерігалися міжгалузеві цінові диспаритети, які викликані нераціональною політикою надання пільг і преференцією товаровиробникам і окремим регіонам. Спонтанне прийняття рішень в цій сфері, яке часто є наслідком активного лобіювання галузевих і регіональних інтересів, як правило, призводить не до стимулювання ефективних і перспективних виробництв, а до штучної підтримки проблемних підприємств. Адже цінові деформації, які виникають внаслідок таких підходів, довгий час слугували аргументом для іноземних організацій і держав при відмові надання Україні статусу країни з ринковою економікою. Результатом того також являються антидемпінгові розслідування програні Україною.

Звертаючись до реалій сьогодення, необхідно зазначити, що 2014 року прийнято Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» № 1555-18 від 01.07.2014 р., який набере чинності у серпні 2017 року. За цим законом до зазначеного терміну держава має право підтримувати окремі галузі за допомогою різних інструментів державного регулювання. А вже з 2017 року, наприклад, для сталеливарної промисловості буде заборонено регіональну інвестиційну державну допомогу, допомогу на відновлення платоспроможності та реструктуризацію. А дозволено державну допомогу на здійснення науково-дослідної та інноваційної діяльності, сприяння працевлаштуванню та професійному навчанню, також на

ліквідацію сталеливарних заводів [9]. Такі зміни у законодавстві пов'язані, насамперед, із необхідністю його реформування під європейське.

Водночас у металургійній галузі через військові дії на Донбасі і кон'юнктуру світового ринку ситуація погіршується. Проте, очевидно, що продукція галузі важлива для підтримання обороноздатності країни, тому держава має надавати їй підтримку. Одним серед багатьох напрямів державної підтримки галузі можна виокремити підвищення мита на експорт брухту чорних металів з EUR10 / тонна до EUR 30/тонна терміном на один рік [10]. Оскільки металобрухт – важлива сировина для вітчизняних металургів і вони відчувають значний його дефіцит останні декілька років, то це позитивно з точки зору національного добробуту, проте наслідки неочевидні.

Так, втручання держави має неоднозначний вплив на національний, і як наслідок, на економічний добробут в Україні. Здебільшого, такий вплив негативний, з огляду на існування непрозорості інформації, рентної спрямованості вітчизняних можновладців, відсутності чіткої національної ідеї розвитку економіки.

Отже, вихід з даної ситуації можливий при формуванні політичної, економічної та соціальної свідомості щодо того, що суспільний добробут це благо для всіх, тому виконання певних ментальних правил усіма членами суспільства, країни на різних рівнях (врахування у своїх діях не лише своїх інтересів, але суспільних) буде сприяти зростанню загального добробуту.

Список літератури/References

1. Длугопольський О. В. Економіка добробуту та критерії її оцінки: політекономічний підхід / О. В.Длугопольський // Наука й економіка. – 2007. № 3. – С. 5–8.

Dluhopolskyi, O. V. (2007). *Ekonomika dobrobutu ta kryterii yii otsinky: politekonomichnyi pidkhid* [The welfare economy and the criteria of its evaluation: political-economic approach]. *Nauka i ekonomika* [Science and Economica], no 3, pp. 5-8.

2. Шевчук Ж. Проблеми формування добробуту в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/problemi_formuvannja_dobrobutu_v_ukrajini/4-1-0-62.

Shevchuk, Zh. (2011). *Problemy formuvannia dobrobutu v Ukraini* [Problems of prosperity in Ukraine]. Available at: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/problemi_formuvannia_dobrobutu_v_ukrajini/4-1-0-62.

3. Пигу А. Экономическая теория благосостояния / А. Пигу. – Т. 1 / пер. с англ. – М. : Прогресс, 1985.

Pigu, A. (1985). *Ekonomicheskaya teoriya blagosostoyaiyia* [Welfare economic theory]. Moscow, Progress Publ.

4. Лазарева Е. И. Национальное благосостояние как интегрированный ресурс инновационно-ориентированного развития экономики : теоретико-методологический аспект. – Ростов н/Д: изд-во ЮФУ, 2009. – 394с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://portal-u.ru/g11/nachblag>.

Lazareva, E. I. (2009). *Nacionalnoe blagosostoyanie kak integrirovannyi resurs innovacionno-orientirovannogo razvitiya ekonomiki: teoretiko-metodologicheskii aspekt*. [National welfare as an integrated resource of innovation-oriented economic development: theoretical and methodological aspect]. Rostov n/D, YuFU Publ., 394 p. Available at: <http://portal-u.ru/g11/nachblag>.

5. Кузьменко В. П. Теорія суспільного вибору : ретроспективний аналіз у контексті транзитивної економіки // Наукові записки. Том 30. Економічні науки.

[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Econ/2004_30/01_kuzmenko_vp.pdf.

Kuzmenko, V. P. *Teoriia suspilnoho vyboru: retrospektyvnyi analiz u konteksti tranzytyvnoi ekonomiky* [The theory of social choice: a retrospective analysis in the context of transitive economy]. *NAUKOVI ZAPYSKY* [Scientific proceedings], Vol. 30. Available at: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/naukma/Econ/2004_30/01_kuzmenko_vp.pdf

6. Савельєв Є. В., Куриляк В. Є. Галузева структура української економіки у ХХІ столітті та проблеми розвитку фінансово – банківських відносин. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://science.uazone.net/economics/savelyev/works/sh-too.htm>.

Savelyev, Ye. V., Kuryliak, V. Ie. *Haluzeva struktura ukrainskoi ekonomiky u XXII stolitti ta problemy rozvytku finansovo – bankivskykh vidnosyn* [Sectoral structure of Ukrainian economy in the twenty-first century and problems of financial - banking relationships.] Available at: <http://science.uazone.net/economics/savelyev/works/sh-too.htm>.

7. Легейда Н. Економічні наслідки державної підтримки металургійних підприємств на прикладі України // Сприяння сталому економічному зростанню в Україні / за ред. Ш. Фон Крамона-Таубаделя, І. Кімової. – К. : «Альфа-Принт», 2001. – 361с. – С. 259–270.

Leheida, N. (2001). *Ekonomichni naslidky derzhavnoi pidtrymky metalurhiinykh pidpriemstv na prykladi Ukrainy* [The economic impact of state support for metallurgical enterprises in the example of Ukraine]. Kyiv, Alfa-Prynt Publ., pp. 259-270.

8. Звіт ФДМУ за 2001 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php.

Zvit FDMU za 2001 rik. Available at: http://www.spfu.gov.ua/ukr/reports_spfu.php.

9. Державна допомога в окремих «чутливих» галузях економіки України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eupublicprocurement.org.ua/state-support-in-certain-sensitive-sectors-of-ukraines-economy.html?Lang=RU>.

Derzhavna dopomoha v okremykh «chutlyvykh» haluziakh ekonomiky Ukrainy [State aid in certain «sensitive» sectors of the economy of Ukraine]. Available at: <http://eupublicprocurement.org.ua/state-support-in-certain-sensitive-sectors-of-ukraines-economy.html?Lang=RU>.

10. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення дефіциту брухту чорних металів на внутрішньому ринку» № 1455–19 від 12.07.2016.

The Verkhovna Rada of Ukraine (2016). The Law of Ukraine «On amendments to some laws of Ukraine to reduce the deficit of scrap in the internal market». Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1455-19> (Accessed 5 February 2017).

Дата надходження статті до редакції: 16. 09. 2016 р.

Objective. *The objective of the article is to define the difference between economic and national welfare, explore how the use of certain instruments of state regulation of the economy affect domestic national welfare.*

Methods. *During the research the method of observation to identify elements of state intervention in the national industry structure is applied. Analysis and synthesis are used in detecting the effects of subsidies to the mining and metallurgical industry. During the research of a particular government regulation type and focusing on its features the method of scientific abstractions is used. Deduction method reveals the existence of national welfare within the public.*

Results. *In the research process it was found that the use of subsidies in the mining and metallurgical industry regulation in Ukraine has a number of positive and negative consequences. Just to the latter deadweight losses in the national welfare are included. State regulation in Ukraine is imperfect and there are several other reasons of that negative effect on the welfare of the country. It is therefore necessary to shape the political, economic and social consciousness and to encourage all members of society to fulfil certain mental rules.*

Key words: *national welfare, subsidies, government regulation, industry.*

Цель. *Определить разницу между экономическим и национальным благосостоянием. Исследовать, как применение отдельных инструментов государственного регулирования экономики влияют на отечественное национальное благосостояние.*

Методика. *В процессе исследования использован метод наблюдения для выявления элементов государственного вмешательства в отечественные отраслевые структуры. Анализ и синтез использовано при выявлении последствий применения субсидирования горно-металлургической отрасли. В процессе исследования отдельного вида государственного регулирования и сосредоточения на его особенностях использован метод научных абстракций. Метод дедукции позволил установить существование национального благосостояния в пределах общественного.*

Результаты. *В процессе исследования выявлено, что применение субсидий в регулировании горно-металлургической отрасли в Украине имело ряд положительных и отрицательных последствий. Именно к последним можно отнести безвозвратные потери в рамках национального благосостояния. Государственное регулирование экономики в Украине несовершенно и существует ряд других причин, которые негативно действуют на благо страны. Поэтому необходимо формировать политическое, экономическое и социальное сознание и стимулировать выполнение всеми членами общества определенных ментальных правил.*

Ключевые слова: *национальное благосостояние, субсидии, государственное регулирование, отрасль.*

ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

УДК 330.322

Косова Т. Д.,

д-р екон. наук, проф.,¹

Слободянюк Н. О.,

канд. екон. наук, доцент,²

Донецький національний університет
економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,

¹e-mail: mentor_ua@mail.ru,

²e-mail: slobnata@mail.ru

ОЦІНКА СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ БАНКІВСЬКИХ ІНВЕСТИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

Kosova T. D.,

Doctor of Economics, Professor,¹

Slobodyanyuk N. O.,

Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor,²

Donetsk National University
of Economics and Trade

named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,

¹e-mail: mentor_ua@mail.ru,

²e-mail: slobnata@mail.ru

THE EVALUATION OF STRATEGIC POTENTIAL OF BANK INVESTMENTS IN NATIONAL ECONOMY

Мета. Узагальнення методів регулювання інвестицій банківських установ, їх суб'єктно – об'єктного складу, оцінка обсягів і рівня банківських інвестицій, ризиків інвестування в цінні папери, а також визначення їх стратегічного потенціалу.

Методи. Для обґрунтування отриманих результатів використано загальнонаукові методи аналізу і синтезу, діалектичний підхід, а також спеціальні – нормативний, динамічний, структурний методи.

Результати. Встановлено статистичну закономірність стійкого скорочення нормативів інвестування банківськими установами України протягом п'ятнадцятирічного періоду. Проаналізовано склад портфеля інвестицій банківських установ України, його структуру за групами банків та фінансовими інструментами. Встановлено дуже низьку концентрацію цінних паперів у активах банків, значне перевищення граничних нормативів інвестування їх фактичних рівнів. Доведено наявність дилеми, яка зводиться до низької інвестиційної активності банків та значного потенціалу розвитку операцій із цінними паперами. Показано, що основним суб'єктом інвестування в національну економіку є банки з державною часткою і банки, які входять до іноземних банківських груп. Визначено, що переважна частка інвестицій представлена вкладеннями в цінні папери на продаж, а структура фінансових інструментів за групами банків є достатньо однорідною, за виключенням банків другої групи, де превалюють цінні папери до погашення. Стратегічний потенціал банківських інвестицій в національну економіку пов'язаний зі зростанням обсягу вкладень у цінні папери підприємств реального сектора економіки, в асоційовані та дочірні компанії банківськими установами з недержавною власністю.

Ключові слова: інвестиції, банківські, економіка, національна, потенціал, стратегічний.

© Косова Т. Д., Слободянюк Н. О., 2016